VERENIGING NEDERLANDSCH HISTORISCH SCHEEPVAART MUSEUM

100 JAAR COLLECTIE

1916 - 2016

HET SCHEEPVAART MUSEUM

VERZAMELAARS VERZAMELD

W BOOKS

22½c
NEDERLAND

De Zeeuwerr/

VERZAMELAARS VERZAMELD

EEN EEUW COLLECTIONEREN IN HET SCHEEPVAARTMUSEUM

COLOFON

UITGAVE
WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com
i.s.m.
Het Scheepvaartmuseum, Amsterdam
info@hetscheepvaartmuseum.nl
www.hetscheepvaartmuseum.nl

REDACTIE
Elisabeth Spits
Diederick Wildeman
Sarah Bosmans

FOTOGRAFIE EN BEELDBEWERKING
Eddo Hartmann
Rose Ieneke van Kalsbeek
Bart Lahr (Het Scheepvaartmuseum)

VORMGEVING
Ingeborg Scheffers

© 2016 WBOOKS / Het Scheepvaartmuseum
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.
© c/o Pictoright Amsterdam 2016.

ISBN 978 94 625 9161 6
NUR 680, 477

WBOOKS

Het Scheepvaartmuseum

JAARBOEK 2016
Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum

Het Scheepvaartmuseum

Foto omslag: **Het schilderij toont 's Lands Zeemagazijn, de locatie van het Scheepvaartmuseum, gezien vanaf de toenmalige Buitenkant, nu de Prins Hendrikkade.** In 1656 was het nieuwe 's Lands Zeemagazijn in gebruik genomen door de admiraliteit van Amsterdam als opslagplaats voor de uitrusting van de oorlogsvloot. Olieverf op doek door Reinier Nooms, 1664. | Het Scheepvaartmuseum, 2016.0009

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt dankzij de financiële steun van jubileumpartner:

NICO NAP FOUNDATION

De fotografie is mogelijk gemaakt dankzij de financiële steun van:

Stichting Goede Doelen Nh1816

Stichting De Leeuwenberg

CLXII
NOORT
LANCK G
OETEN SYN
BR

INHOUD

INLEIDING
Diederick Wildeman & Elisabeth Spits
|P. 7|

DRIJVENDE KRACHTEN
– De verzamelwoede van maritieme verzamelaars
Jaco Berveling
|P. 9|

INVENTARISATIE VAN 'DE WALVIS IN NEDERLAND'
– Thijs Mol
Sarah Bosmans
|P. 15|

DE VERZAMELING VAN EEN SPEURNEUS
– G.C. 't Hooft
Cécile Bosman
|P. 23|

'HET IS MAAR MATERIE'
– Hans Verhoeff
Marleen Stavenuiter
|P. 32|

DE WERELD IS PLAT
– Verzamelde foto's door James Reginald Filz
Sara Keijzer
|P. 35|

MATROOS EN VISSERMAN OP DE NOORDELIJKE IJSZEE
– De dagboeken en tekeningen van Gerrit Westerneng
Cécile Bosman
|P. 45|

GROOT, VER EN EXOTISCH
– Jaap den Hollander
Marleen Stavenuiter
|P. 52|

OCHTENDGLOREN NA EEN TROPENNACHT
– De ontdekking van een verzameling negatieven van Alphons Hustinx
Sara Keijzer
|P. 55|

EEN MAN VAN ZIJN TIJD
– Christiaan Beels
Sarah Bosmans
|P. 63|

‘KAARTEN ZIJN EEN BRUG MET HET VERLEDEN’ |P. 68|
– Bernd Damme
Marleen Stavenuiter

DE SCHEEPVAARTVERZAMELING ARGO NAVIS |P.71|
– G.C.E. Crone
Elisabeth Spits

HOEDER VAN DE ‘MISKENDE KINDEREN IN DE SCHEEPVAART’ |P. 81|
– Maurice Kaak
Elisabeth Spits

‘DE ROTTERDAM BLIJFT DE MOOISTE’ |P.86|
– Karel Kleijn
Marleen Stavenuiter

OP KARWEI GAAN |P.89|
– Piet Westhof
Henk Dessens

IEDEREEN HET WATER OP! |P. 95|
– H.C.A. van Kampen
Anton Wegman

VERZAMELAAR, EEN OPPASBAANTJE |P. 100|
– Klaas Pater
Marleen Stavenuiter

VERZAMELAAR - HANDELAAR |P. 103|
– A.W.M.Mensing
Diederick Wildeman

EEN KOERSVASTE VERZAMELAAR |P. 115|
– Ernst Crone
Diederick Wildeman

HET SCHEEPVAARTMUSEUM VERZAMELT |P.123|
Els M. Jacobs

VERANTWOORDING |P. 130| | OVER DE AUTEURS |P. 135|

INLEIDING

Diederick Wildeman
& Elisabeth Spits

De Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum bestaat honderd jaar. Honderd jaar zijn er objecten over het Nederlands maritiem verleden verzameld. Duizenden bedrijven, instellingen en particulieren hebben allerlei soorten objecten geschonken. Andere stukken zijn gekocht in de handel, op veilingen of direct van particulieren en instellingen. Ze zijn binnengekomen als op zichzelf staand object, als enkele stuks, maar met regelmaat zijn er ook complete verzamelingen verworven. Als ensemble leiden verzamelingen in een museumcollectie een verborgen bestaan. Slechts zelden worden ze nog in het verband van hun herkomst gepresenteerd. Voor een tentoonstelling of museumpublicatie worden objecten uit vele verzamelingen gebruikt, maar dan gepresenteerd in de nieuwe verhaallijn van die tentoonstelling of publicatie. De oorspronkelijke context en herkomst spelen hierbij geen rol.

In dit boek is de verzamelaar de hoofdpersoon aan de hand waarvan de auteurs de collectie belichten. Want achter iedere verzameling zit het verhaal van een mens: de verzamelaar. Hij heeft de 'spullen' bijeengebracht; de (maritieme) objecten zijn als het ware de spiegel van een persoon met zijn specifieke ideeën en drijfveren. Dit boek gaat dan ook niet over de bedrijfscollecties. Deze zijn net zo belangrijk voor het museum, maar een persoonlijk verhaal is er meestal in mindere mate of niet aan te verbinden. Dit betekent ook dat het boek geen overzicht is van de geschiedenis van de collectie of het verhaal van het Scheepvaartmuseum. Bij het 75-jarig bestaan van de Vereeniging in 1991 is in *Roeien met de Riemen* de geschiedenis van het Scheepvaartmuseum al beschreven. Driekwart van het verhaal van het museum is daarmee te boek gesteld. Het beschrijven van alleen de laatste 25 jaar leek ons nu nog te vroeg. De gekozen verzamelaars zijn vertegenwoordigers van de verschillende verzameldrijfveren, van de vele soorten maritieme objecten en van voorwerpen uit verschillende tijden. Onvermijdelijk is dat een aantal verzamelaars en verzamelingen die belangrijk zijn voor het museum zijn afgevallen. Aan de andere kant worden minder bekende verzamelingen en verzamelaars, die wel goede vertegenwoordigers zijn van een bepaalde categorie, voor het eerst wel behandeld. Om duidelijk te maken dat het verzamelen van maritieme voorwerpen geen zaak is van het verleden maar ook nu nog actief wordt gedaan, stellen wij vijf hedendaagse verzamelaars – waaronder leden van de Vereeniging – en hun collecties voor.
De Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum en het Scheepvaartmuseum zijn grotendeels afhankelijk geweest – en zullen dat in de toekomst ook blijven – van particuliere verzamelaars die met veel liefde, aandacht en kennis hun collecties bijeen hebben gebracht. Verzamelaars die bereid zijn hun collectie in het museum onder te brengen en velen van dit bijzondere erfgoed deelgenoot te maken. Dit boek is dan ook een eerbetoon aan deze verzamelaars.

Het oorlogsschip *Die Vergulde Sonne*. Dankzij extra bijdragen van leden van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum, waaronder C.G. 't Hooft en twee fondsen, kon deze kostbare grisaille in 1935 worden aangekocht. Pentekening door Willem van de Velde de Oude, circa 1640. Foto door Eddo Hartmann, 2016. | Het Scheepvaartmuseum, S.1374

DRIJVENDE KRACHTEN

DE VERZAMELWOEDE VAN MARITIEME VERZAMELAARS

Jaco Berveling

Een verzameling grafstenen? Waarom ook niet. Alles kan verzameld worden en wordt ook ergens op de wereld verzameld. Suikerzakjes, toiletpapier, snorharen van katten, Bentley's, alles kan een verzamelobject zijn. Zo verrassend is het dus niet dat je in de Verenigde Staten de Farber Gravestone-collectie vindt met foto's van meer dan 9.000 grafstenen. De Nederlandse verzamelaar G.C.E. Crone voegde geen foto van een grafsteen, maar een echte aan zijn collectie toe, ook al was het er maar één. Als verzamelaar van scheepsmodellen en 'op de scheepvaart betrekking hebbende voorwerpen' wil hij het ding hebben omdat er een pinas op staat afgebeeld. G.C.E. Crone is een van de verzamelaars die in dit boek wordt geportretteerd. Crone verzamelt in de loop der jaren meer dan honderd scheepsmodellen en diverse andere voorwerpen. Ook de andere maritieme verzamelaars laten zich niet bepaald onbetuigd. Al die voorwerpen komen natuurlijk niet zomaar in hun bezit. De verzamelaars stoppen veel tijd, geld en energie in hun verzameling. Ze speuren jarenlang naar ontbrekende objecten en hebben er soms veel geld voor over. Maar wat verzamelden de mannen nu precies? En vooral: wat dreef Crone en zijn 'collega' verzamelaars?

Mannen en hun verlangen naar meer

Wie dit boek met portretten doorbladert, ziet het direct: het zijn allemaal mannen. De maritieme wereld is een mannenwereld. De heren verzamelen en verzamelden ook allemaal echte 'mannendingen': scheepsmodellen, instrumenten, globes, boeken en penningen. Gek is dat niet. Mannen en vrouwen verzamelen even vaak, maar ze richten zich wel op andere objecten. Vrouwen kiezen vaak voor voorwerpen met een persoonlijk tintje, zoals juwelen, fotolijstjes, porselein of zilver. Hun collecties hebben vaak iets te maken met het gezin, de familiegeschiedenis of vervullen – omdat het allemaal mooi wordt uitgestald – een functie in het interieur. Mannen richten zich vaker op gebruiksvoorwerpen, zoals instrumenten, wapens of (model)auto's. Mannen verzamelen niet alleen andere dingen dan vrouwen, ze zijn meestal ook een stuk fanatieker. Hun scoringsdrift is groter. Ze willen zich onderscheiden en dingen hebben die niemand anders heeft. En ze willen 'veel'. Ze hanteren het motto 'He who dies with the most toys, wins.' De honger naar meer zien we in dit boek onder andere terug bij Anton Mensing, eigenaar van het veilinghuis Frederik Muller & Co. en bij de walvisvaartverzamelaar Thijs Mol. Mensing gaf tijdens zijn leven heel wat stukken uit zijn collectie weg en hij verkocht het nodige. Toch waren er na zijn dood

Opwindwalvis uit de collectie van Thijs Mol. Het sleuteltje wordt bovenin de kop gestoken en aan de achterzijde, onder de staartvin, zit een roer. Blik, gemaakt in Japan, circa 1970–1975. Foto door Eddo Hartmann, 2016. | Het Scheepvaartmuseum, 2012.1605

21 veilingdagen nodig om zijn enorme voorraad kunstvoorwerpen, schilderijen en boeken te verkopen. Thijs Mol verzamelde alles wat los en vast zat over de walvisvaart. Hij reisde wekelijks naar Amsterdam om daar antiquairs, antiquariaten en veilinghuizen af te lopen, hield allerlei contacten warm en riep mensen op zoveel mogelijk materiaal naar hem toe te sturen. Sommige collecties zijn mooi afgebakend, andere juist weer erg breed. Thijs Mol is een schoolvoorbeeld van een 'alles-verzamelaar'. Hij verzamelde walvisvaartgereedschap, voorwerpen van balein, foto's, prenten en tekeningen van walvissen, speelgoed en zelfs verpakkingen van walvisvlees. Als hij een grafsteen met een walvis erop was tegengekomen had Mol die zeker aan zijn collectie toegevoegd. Zo breed als Thijs Mol verzamelde, zo mooi afgebakend is de collectie van J.R. Filz. Deze adelborst der eerste klasse vertrok in 1901 aan boord van een pantserdekschip naar West-Indië. Onderweg werden de meest uiteenlopende landen aangedaan en in elk land kocht hij foto's. Hij verzamelde er uiteindelijk 108 en stopte die thuis keurig in een album. Samen tonen ze een prachtig beeld van de wereld van rond 1900.

Wat drijft de verzamelaars?

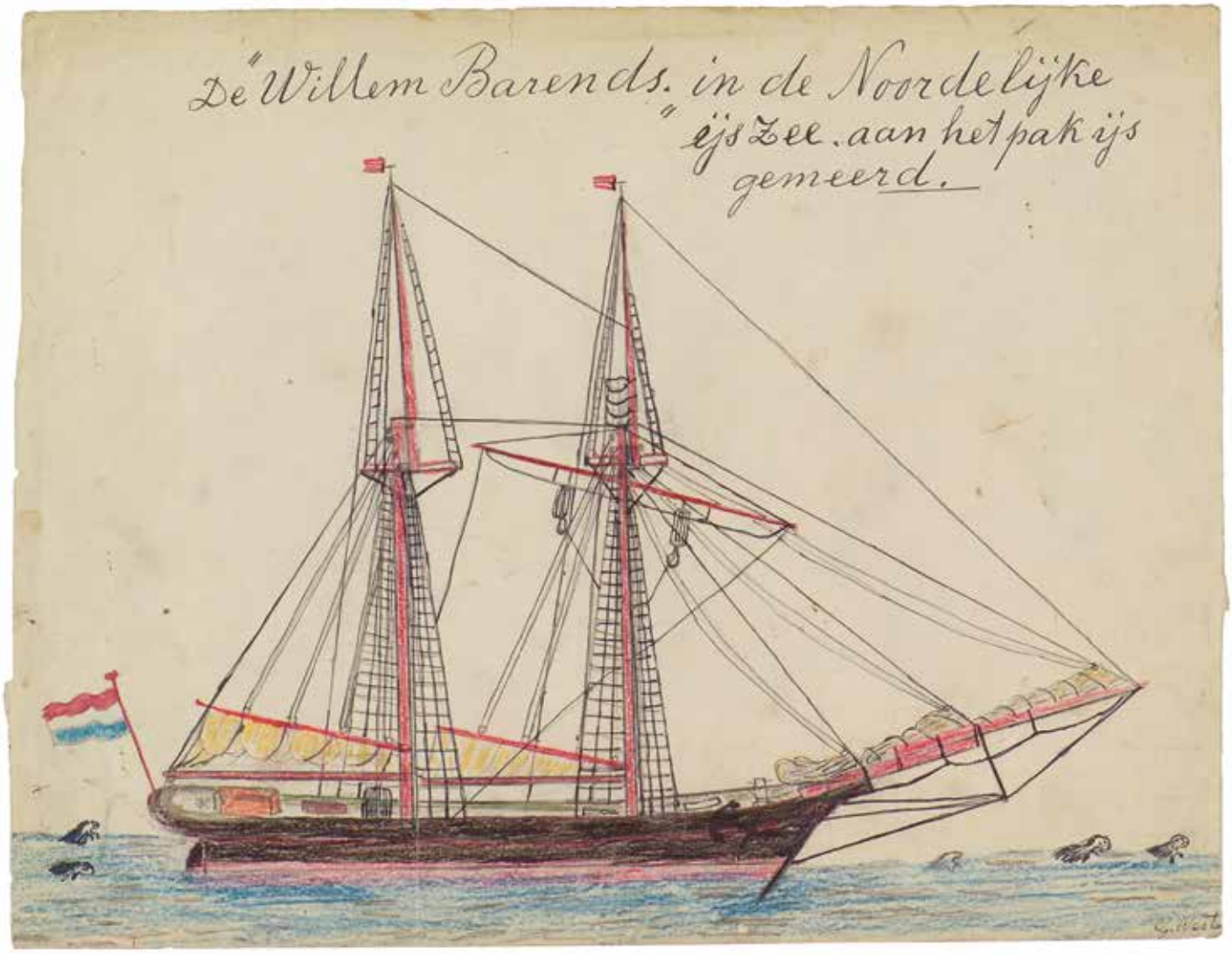
Op een dergelijke vraag is geen eenduidig antwoord mogelijk. Het antwoord verschilt van verzamelaar tot verzamelaar. Meestal is het een mix van persoonlijke, sociale, culturele en economische motieven. De maritieme verzamelaars in dit boek zijn geen uitzondering.

Persoonlijke motieven

De keuze voor een verzamelobject komt vaak voort uit het beroep van de verzamelaar. Zo kiest een arts voor het verzamelen van medische instrumenten en gaat een militair achter oude stafkaarten aan. Ook de verzamelaars van maritieme zaken hadden bijna allemaal iets met scheepvaart of scheepsbouw te maken. De een diende bij de Koninklijke Marine (zoals Christiaan Beels), de ander was hoofdredacteur van het tijdschrift *De Waterkampioen* (H.C.A. van Kampen) en de volgende restaureerde scheepsmodellen (Maurice Kaak). Gezien hun beroep was het niet gek dat de verzamelaars vielen voor scheepsmodellen, boeken over reizen en scheepvaart, globes, instrumenten, foto's, schilderijen en tekeningen met zeetaferelen. Veel verzamelingen zijn een bron van persoonlijke herinneringen. Dat geldt voor het fotoalbum van Filz en het geldt zeker voor de dagboeken van Gerrit Westerneng. Gerrit ging rond 1880 op expeditie met de schoener *Willem Barents* en noteerde als jong matroos alles wat hij meemaakte. De verzamelobjecten houden je geschiedenis levend. Verzamelaars hoeven maar een blik te werpen op een verzamelobject en ze stappen in een tijdmachine. Ze zien zichzelf weer in het verre vreemde land zitten en gaan terug in de tijd. De meeste verzamelaars zijn druk met hun verzameling in de weer. Ze beschrijven en sorteren hun objecten en stallen alles mooi uit. Je verzameling kan zo een deel van je leven worden en dat geldt des te sterker wanneer je je verzameling zelf opknapt. Dat deed bijvoorbeeld C.G. 't Hooft. Als zoon van een touwslager kreeg hij al vroeg belangstelling voor de scheepvaart, voor land- en zeekaarten, prenten, tekeningen en scheepsmodellen. Sommige modellen restaureerde hij zelf, met pijnlijke nauwkeurigheid. Na al die inzet had 't Hooft de grootste moeite om van zijn 'kinderen' afstand te doen.

Sociale motieven

Je kunt mensen niet los zien van hun sociale omgeving. Dat geldt ook voor verzamelaars. Ouders, partners, kinderen, vrienden en kennissen, handelaren en verzamelaarsverenigingen hebben allemaal invloed op het gedrag van de verzamelaar. Ouders stimuleren hun kinderen om iets te gaan verzamelen, partners moedigen de verzamelaar aan – of remmen zijn verzamelwoede juist – vrienden en kennissen geven tips of speuren mee, handelaren houden verzamelobjecten apart voor hun klanten en talloze verzamelaars ontmoeten elkaar in verenigingen. Het is ook heerlijk om je bezit aan anderen te laten zien. De eerder genoemde Thijs Mol richtte al op jonge leeftijd op de zolder van zijn ouderlijk huis het privémuseum *De Tonijn* in en de scheepmaker Piet Westhof had op zolder een klein museum waar hij regelmatig schoolklassen en andere belangstellenden ontving. De meeste maritieme verzamelaars waren ook lid van allerlei watersportverenigingen, sociëteiten of historische genootschappen. Ze onderhielden contacten met buitenlandse auteurs, historici, collega's en andere collectioneurs en liepen de deur plat bij antiquairs en antiquariaten. Het zijn allemaal netwerken die goed werden benut voor het uitbreiden van de collecties. De verzamelingen waren een bron van aanzien omdat veel verzamelaars zich op hun verzamelgebied ontwikkelden tot experts. Het geldt bijvoorbeeld voor de neven Crone. G.C.E. Crone publiceerde een standaardwerk over verschillende scheepstypen en ook zijn neef Ernst, een fanatiek boekenverzamelaar, schreef vele artikelen en biografieën. Beide heren werden vanwege hun kennis ook gevraagd voor allerhande bestuurlijke functies. Kennis levert aanzien op, maar het stelt je ook in staat buitenkansjes te herkennen. Zo zag G.C.E. Crone in 1912 in Volendam

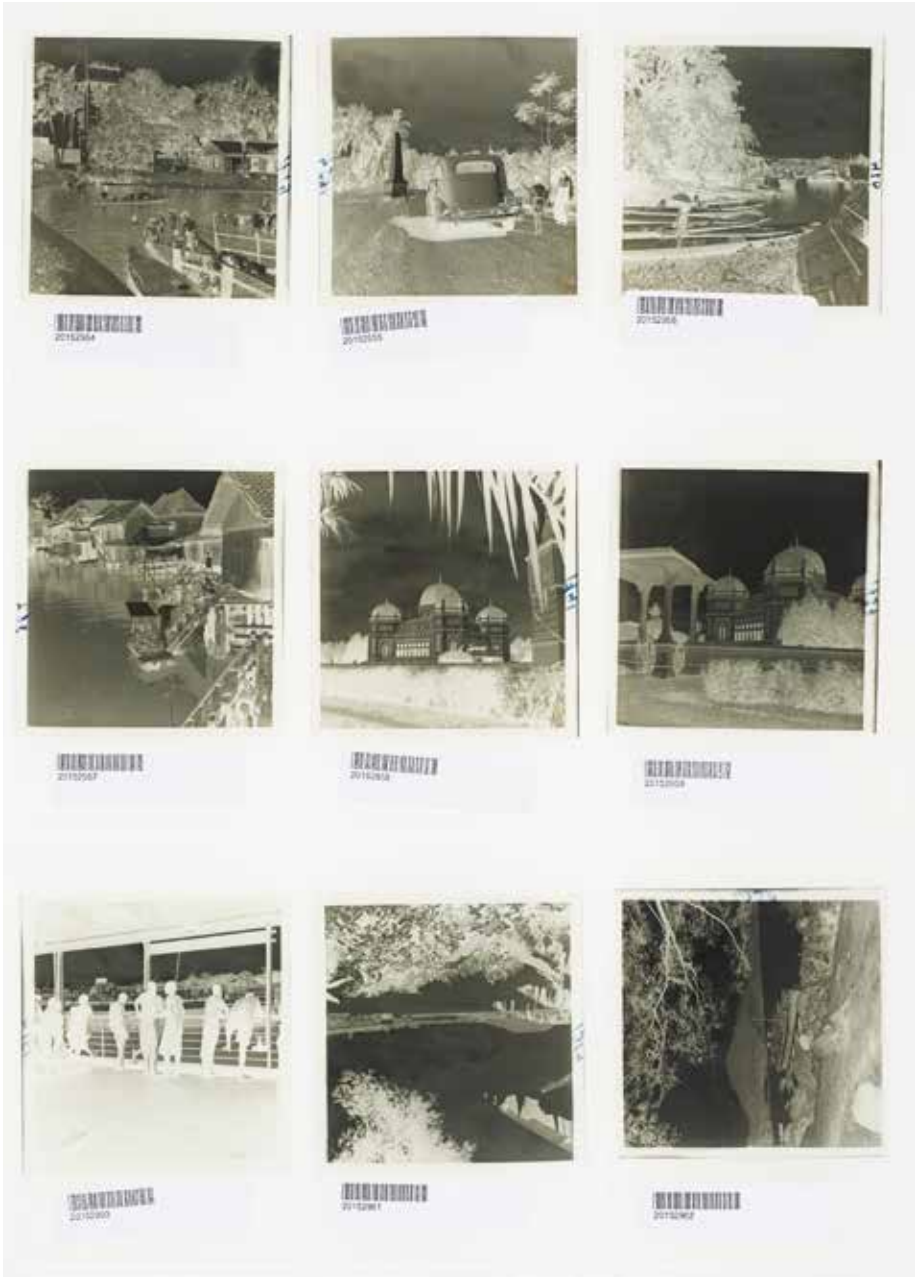
een oud woonbootje liggen. Een onooglijk ding, maar Crone had direct door dat er onder de grijze verf een uniek achttiende-eeuws trekjacht schuilging. Dankzij zijn fijne neus werd het jacht opgeknapt en van de ondergang gered.

Cultureel-historische motieven

Liefde voor geschiedenis was voor veel verzamelaars in dit boek een belangrijk verzamelmotief. Piet Westhof knapte zijn oude scheepmakerij op en wist het historische monument uit de achttiende eeuw te behouden. Christiaan Beels verzamelde historiepenningen en specialiseerde zich in afbeeldingen van zeehelden en de Slag bij de Doggersbank. Zijn penningen houden een belangrijk stuk van onze vaderlandse geschiedenis levend. Ook 't Hooft en Maurice Kaak wierpen zich op als bewaarder en beschermer van cultureel erfgoed. Kaak werkte als modelrestaurator in Scheepvaartmuseum Het Steen in Antwerpen en merkte dat er weinig was vastgelegd over kleine werkboten in Nederland en België. Deze 'miskende kinderen in de scheepvaart' zijn door de inzet van Kaak in beeld gebleven. Andere verzamelaars leverden onbedoeld een bijdrage aan het levend houden van onze geschiedenis. Alphons Hustinx werd in 1938 door

'De "Willem Barends" in de Noordelijke IJszee aan het pakijs gemeerd', is een getekende herinnering aan de poolexpedities die Gerrit Westerneng tussen 1878–1884 maakte met de schoener *Willem Barents*. Potlood en inkt op papier door Gerrit Westerneng, circa 1880. | Het Scheepvaartmuseum, 2008.0446

de Stoomvaart Maatschappij 'Nederland' naar Nederlands-Indië gestuurd om een film over de kolonie te maken. De film diende een commercieel doel. Het bedrijf wilde toeristen lokken en ze laten zien wat verre oorden te bieden hadden. Hustinx schoot onderweg ook duizenden foto's. De film is nagenoeg geheel verloren gegaan, maar de duizenden negatieven, dia's en foto's zijn bewaard gebleven. Wat ooit bedoeld was om toeristen te lokken, is nu een boeiend inkijkje in de 'glorie onzer Tropen'.

Economische motieven

Je kunt ook verzamelen om er iets aan te verdienen. Je verzameling is dan een appeltje voor de dorst. Toch gaan de meeste verzamelaars slechts met moeite tot verkoop over. Ze zijn zich daarvoor veel te sterk aan hun collectie gaan hechten. De financiële waarde is vooral een goed argument om het verzamelen te rechtvaardigen. De meeste verzamelaars verkopen niet graag, maar er zijn uitzonderingen. Sommige verzamelaars zijn ook handelaar en beschouwen hun verzameling als een belegging. Dit gold bij uitstek voor Anton Mensing, de eigenaar van het veilinghuis Frederik Muller & Co. Mensing laat zich bij het verzamelen leiden door zijn persoonlijke belangstelling, maar had als gewiekst zakenman ook een goed oog voor financiële buitenkansjes. Hij was niet te beroerd om zo nu en dan een deel van zijn collectie te schenken, maar soms wilde hij geld zien. Hij verkocht in 1909 een grote verzameling boekbanden aan de Koninklijke Bibliotheek voor een bedrag van 45.000 gulden en in de jaren 1930 sleet hij voor een ongetwijfeld stevig bedrag een grote collectie atlassen, globes, kaarten en tekeningen aan het National Maritime Museum in Greenwich.

Verzamelingen als gedenktekens

Collecties kunnen niet alleen *voor* de eigenaar een bron van herinneringen zijn. Je kunt verzamelingen ook zien als herinneringen *aan* de eigenaar. Naast de hierboven genoemde motieven kan ook de behoefte om herinnerd te worden een drijfveer zijn. De verzameling is dan een soort gedenkteken. Natuurlijk krijgen verzamelaars van hun nabestaanden een mooie steen op hun graf, maar wie bezoekt dat graf nog na een aantal jaar? Bovendien loop je het risiCo. dat je grafsteen zo bijzonder wordt gevonden dat een verzamelaar – denk aan G.C.E. Crone – ermee vandoor gaat. Nee, dan kun je beter een collectie nalaten waar musea,

Negatieven gemaakt door Alphons Hustinx. In de collectie van het Scheepvaartmuseum zijn er zo'n 1500 bewaard gebleven. | Het Scheepvaartmuseum, 2015.2954 t/m 2015.2962

G.C.E. Crone herkende in de haven van Volendam in dit wrakke woonbootje een uniek achttiende-eeuws trekjacht. De foto is gemaakt tijdens de aankoop. De man met de hoed is Crone en links naast hem staat Gerrit Duif, die op het 8.30 meter lange scheepje woonde. Fotograaf onbekend, 1912. | Het Scheepvaartmuseum, 2000.1736

Postzegels uit de Zeehelden-serie van 1943–1944. Gedrukt door Joh. Enschedé en Zonen. | Het Scheepvaartmuseum, 2014.0300 t/m 2014.0309

zoals het Scheepvaartmuseum in Amsterdam, niet omheen kunnen. Jij mag dan voorgoed verdwijnen, je verzameling blijft. Bij de museumstukken staat tot in lengte van dagen een bordje met jouw naam. Of, nog mooier, je verschijnt bij het 100-jarig bestaan van het Scheepvaartmuseum in een boek. Een boek waarin je met dankbaarheid wordt herinnerd om al het moois dat je hebt nagelaten.

‘HET IS MAAR MATERIE’

Marleen Stavenuiter

HANS VERHOEFF (1941) is ondernemer, historicus en verzamelaar van maritieme kunst. Zijn omvangrijke collectie bestaat uit atlassen, kaarten, schilderijen, scheepsmodellen en scheepssier. Zijn verzameling is ook zijn studiegebied: hij rust niet voordat hij van elk object het naadje van de kous kent.

Scheepsjongens van Bontekoe

‘Vader!, schreeuwde ik, en dan moest hij komen opdraven om naar mijn ‘etalage’ van kleine dummyverpakkingen uit de kruidenierszaak te komen kijken.’ Voor Hans Verhoeff geldt: jong geleerd is oud gedaan. Zijn huis is nu de ‘etalage’ voor zijn prachtige maritieme schilderijen en scheepsmodellen. Hij leeft tussen zijn verzameling en dat zorgt ervoor dat het geen statisch geheel is, maar een plek waar historische verhalen elke dag weer tot leven komen. Eén kamer heeft hij speciaal ingericht met alleen maar stukken uit zijn verzameling. ‘Voor het slapen gaan stap ik vaak nog even naar binnen om de geur te inhaleren. In die kamer voel ik de tijd van weleer.’ Hans Verhoeff nam op jonge leeftijd de kruideniersgroothandel van zijn vader over en bouwde dit naar eer en geweten uit tot een succes. Diep in zijn hart kijkend was hij als jongeman liever geschiedenis gaan studeren. Gelukkig kon hij dat later alsnog doen. Liefde voor bootjes was er altijd al, maar *De scheepsjongens van Bontekoe* wakkerde de interesse echt aan. ‘Ik lag met griep in bed en verslond dit beroemde boek van Johan Fabricius. De vriendschap tussen die ventjes en de avonturen die ze beleefden, fantastisch! Vriendschap en varen zijn belangrijke waardes gebleven in mijn hele verdere leven.’

Een puzzelaar zonder grenzen

Na de verkoop van de zaak is zijn verzameldrift steeds groter geworden. Hij vindt het prachtig om eindeloos door literatuur te gaan om alles over een bepaald object te weten te komen. ‘Elk object is gemaakt door iemand met een ziel en bij het vervaardigen slaat een stukje van die ziel over op het doek of het hout. Het gaat om het vangen van de *esprit* van de mens en het begrijpen van de eeuwenoude verhalen achter mijn spullen.’ Soms sloeg hij wel eens een beetje door. ‘Dan zei mijn vrouw “hé, dit schilderij ken ik niet. Waar komt dit nou weer vandaan?” En dan riep ik heel overtuigend: “Oh dat heb ik al járen”, in de hoop dat ze er niet over zou doorvragen. Maar de hebzucht wordt minder naarmate ik ouder word. Uitbouwen hoeft niet meer. Het is goed zo.’ Toch betekent dat niet dat hij minder fanatiek is geworden. Hij kan zich nog altijd vastbijten in de betekenis van een schilderij om te achterhalen wat de schilder precies wilde vertellen.

Liefde voor het gezin

Van alle bekende namen in zijn huis vindt Verhoeff een kleine werk van Jan Porcellis het mooiste. ‘Het heeft iets geheimzinnigs. Je kijkt vanachter die duintop naar het tafereeltje aan de kust. Ik zie hier het moeizame dagelijks bestaan van een Egmonder Pinkvisser. De man die een mand vol vissen aan zijn vrouw overhandigt, geeft mij een gevoel van liefde voor het gezin.’ Hans heeft nachten wakker gelegen van de Van Linschoten- editie uit 1604, met De Reis om de Noord ingebonden. ‘Toen die via een veilinghuis op de markt kwam kon ik niet slapen van enthousiasme. Ik werd de eigenaar en de veilingmeester kwam mij feliciteren en vertellen dat dit toch het mooiste item was dat hij ooit had geveild. Trotser kan je een verzamelaar niet maken. Maar mijn zus Marijke zei dan wel eens tegen mij: “Hans, het is maar materie” en zo is het uiteindelijk ook gewoon.’ Hoewel… het scheepsmodel van de *Geünieerde Provinciën* is voor Hans toch wel extra speciaal. Een van zijn voorouders voer in de zeventiende eeuw op het schip naar Azië. Hijzelf gaat ook nog altijd graag het water op, want ‘zeilen is het mooiste spelletje dat er is.’ Aan boord van zijn houten valk *De Rivaal* waant hij zich dan even een ‘scheepsjongen van Bontekoe.’

Hans Verhoeff | Foto door Rose Ieneke van Kalsbeek, 2016.

VERZAMELAARS VERZAMELD

EEN EEUW COLLECTIONEREN IN HET SCHEEPVAARTMUSEUM

Honderd jaar geleden druppelden de eerste objecten bij het Scheepvaartmuseum binnen. In de eeuw die volgde hebben duizenden bedrijven, instellingen en particulieren allerlei objecten geschonken. Andere stukken zijn gekocht op veilingen of van particulieren. Met regelmaat zijn er complete verzamelingen verworven. Als ensemble leiden verzamelingen in een museumcollectie een verborgen bestaan. Voor een tentoonstelling of publicatie worden objecten uit vele verzamelingen gebruikt, maar dan gepresenteerd in de nieuwe verhaallijn van die tentoonstelling of publicatie.
In dit boek is de verzamelaar de hoofdpersoon, aan de hand waarvan de auteurs de collectie belichten. Want achter iedere verzameling zit het verhaal van een mens: de verzamelaar. Hij heeft de 'spullen' bijeengebracht; de objecten zijn als het ware de spiegel van iemand met zijn specifieke ideeën en drijfveren.
Het Scheepvaartmuseum bestaat nu honderd jaar en is grotendeels afhankelijk geweest – en zal dat in de toekomst ook blijven – van particuliere verzamelaars die met veel liefde, aandacht en kennis hun collecties bijeen hebben gebracht. Verzamelaars die bereid zijn hun collecties in het museum onder te brengen en velen van dit bijzondere erfgoed deelgenoot te maken. Verzamelaars Verzameld is dan ook een eerbetoon aan deze verzamelaars.

WWW.WBOOKS.COM

9 789462 581616

